

BS/5/2013

**O PRZESTRZEGANIU PRAWA
I FUNKCJONOWANIU WYMIARU
SPRAWIEDLIWOŚCI W POLSCE**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2012 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Spis treści

Opinie na temat prawa i jego egzekwowania.....	1
Osobiste doświadczenia związane z wymiarem sprawiedliwości	4
Źródła poglądów na temat wymiaru sprawiedliwości	10
Stosunek do sędziów oraz opinie na temat niezawisłości sędziowskiej	11
Ogólne oceny wymiaru sprawiedliwości	15
Negatywna strona działalności wymiaru sprawiedliwości w Polsce	18
Aneks	25

Afera Amber Gold wyraźnie nadszarpnęła i tak pozostawiający sporo do życzenia wizerunek prokuratury i sądownictwa w Polsce. Jak wynika z grudniowego sondażu, obecnie już tylko jedna piąta dorosłych Polaków (20%) dobrze ocenia funkcjonowanie sądów i tyle samo (20%) z uznaniem wypowiada się o pracy prokuratury. Większość społeczeństwa ma złe zdanie o działalności tych instytucji (odpowiednio: 59% i 54%)¹. W kontekście zapowiadanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości zmian w zakresie funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, w grudniowym sondażu² podjęliśmy szczegółową ocenę tej formy działalności państwa, pytając m.in. o osobiste doświadczenia związane z sądownictwem w Polsce, o opinie na temat działalności sądów i pracy sędziów, a także o zarzuty kierowane pod adresem wymiaru sprawiedliwości. Najpierw jednak zapytaliśmy respondentów o ich opinie na temat obowiązującego w Polsce prawa oraz skuteczności jego egzekwowania.

OPINIE NA TEMAT PRAWA I JEGO EGZEKWOWANIA

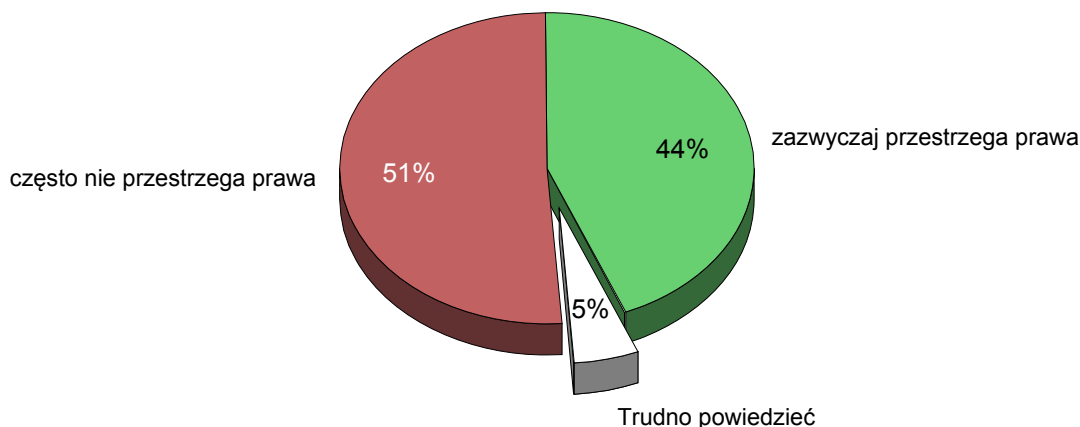
Zdaniem aż połowy badanych (51%) większość zwykłych ludzi w Polsce często nie przestrzega prawa. O tym, że Polacy zazwyczaj postępują zgodnie z literą prawa, przekonanych jest 44% ankietowanych, zaś nieliczni (5%) nie mają w tej kwestii wyrobionej opinii.

---

¹ Zob. komunikat CBOS „Oceny instytucji publicznych w grudniu”, grudzień 2012 (oprac. M. Feliksiak).

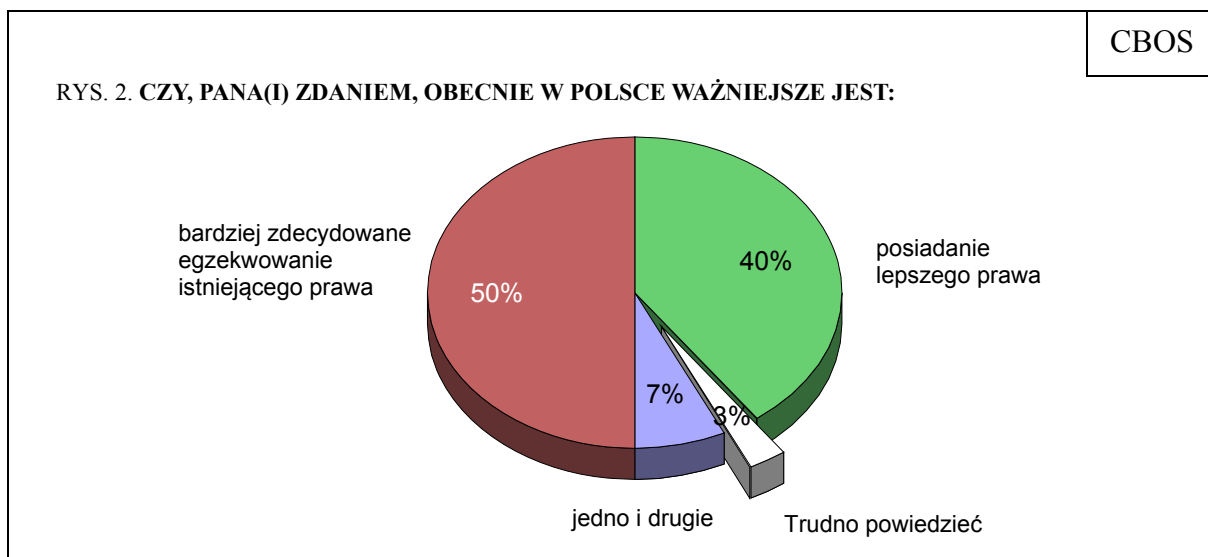
² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (271) przeprowadzono w dniach 30 listopada – 6 grudnia 2012 roku na liczącej 1135 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski. Należy zaznaczyć, że realizacja badania nastąpiła przed szeroko dyskutowanym orzeczeniem wyroku w sprawie doktora Mirosława G.

RYS. 1. CZY, PANA(I) ZDANIEM, WIĘKSZOŚĆ ZWYKŁYCH LUDZI W POLSCE:

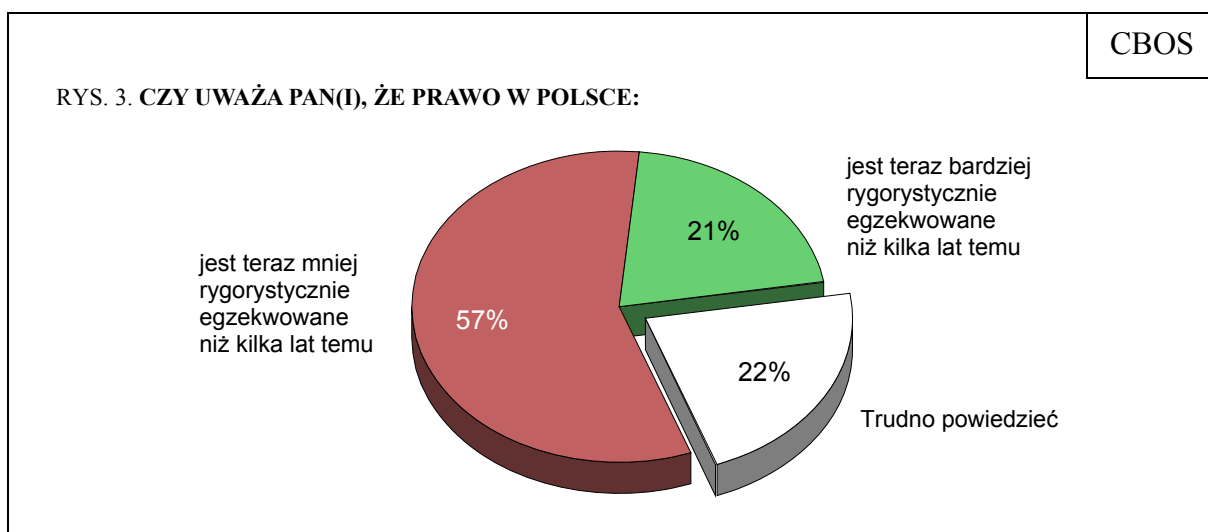

Przekonanie, iż Polacy mają problem z przestrzeganiem prawa, dominuje w zdecydowanej większości wyróżnionych przez nas grup społeczno-demograficznych. Opinia ta szczególnie mocno artykułowana jest przez osoby nieuczestniczące w praktykach religijnych (62% wskazań), uzyskujące miesięczny dochód *per capita* w kwocie od 501 do 1000 zł (61-62%), a z uwagi na status zawodowy – przez pracowników usług (61%) i robotników niewykwalifikowanych (60%). Przeciwnie zdanie stosunkowo najczęściej wyrażają przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści z wyższym wykształceniem (56% z nich twierdzi, że większość zwykłych ludzi w Polsce zazwyczaj przestrzega prawa), prywatni przedsiębiorcy (55%), pracownicy średniego szczebla, w tym technicy (54%), uczniowie i studenci (52%) oraz rolnicy (52%), a ponadto osoby uzyskujące najwyższe dochody *per capita* (53%), najlepiej wykształcone (52%), mające od 35 do 44 lat (50%) – zob. tabele aneksowe.

Jak można wnioskować z odpowiedzi na kolejne pytanie, przekonanie o nieprzestrzeganiu prawa w Polsce bardzo często wynika nie tyle z jakości stanowionego prawa, co raczej z niezadowalającej skuteczności jego egzekwowania. Co drugi dorosły Polak (50%) sądzi, że obecnie w Polsce istotniejsze jest bardziej zdecydowane działanie w kierunku respektowania istniejącego prawa niż zmiana obowiązujących przepisów. Opinię, że problemem jest raczej złe prawo niż sposób jego egzekwowania wyraża dwóch na pięciu badanych (40%), natomiast co czternasty (7%) uważa, że zmiany są konieczne zarówno w jednym, jak i w drugim wymiarze.

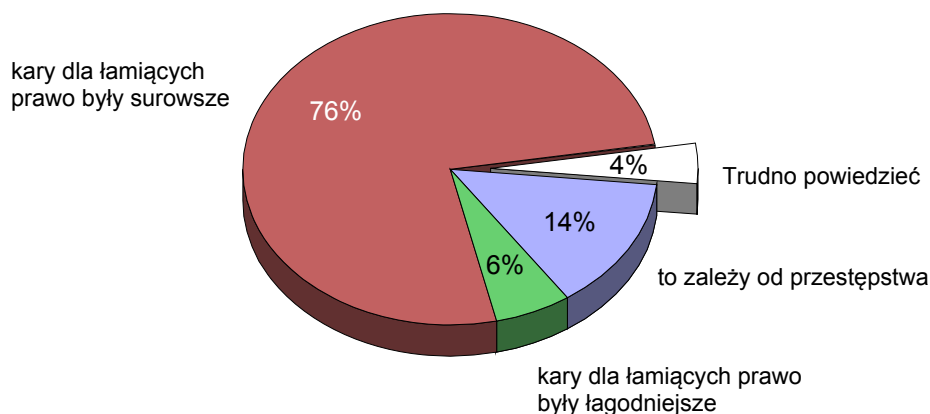

Nieskuteczność w egzekwowaniu prawa to, zdaniem większości Polaków (57%), problem, który zintensyfikował się w ostatnich latach. Jedynie co piąty badany (21%) uważa, że obecnie w Polsce prawo jest bardziej rygorystycznie egzekwowane niż kilka lat temu. Zbliżony odsetek respondentów (22%) nie ma w tej kwestii wyrobionej opinii.

Wprawdzie w społeczeństwie dominuje przeświadczenie, iż problemem jest raczej nieskuteczne egzekwowanie prawa niż złe przepisy, jednak również obowiązujące obecnie sankcje karne budzą zastrzeżenia większości respondentów. Ponad trzy czwarte ogółu ankietowanych (76%) twierdzi, że kary dla łamiących prawo są w Polsce zbyt łagodne. Przeciwną opinię wyraża jedynie co szesnasty badany (6%). Zdaniem sporej części respondentów (14%) obowiązujące kary często są nieadekwatne do popełnianych przestępstw – w jednych przypadkach zbyt łagodne, w innych zbyt surowe.

RYS. 4. CZY, PANA(I) ZDANIEM, OGÓLNIIE RZECZ BIORĄC, LEPIEJ BYŁOBY GDYBY W POLSCE:

Zaostrzenia kar za przestępstwa domagają się przede wszystkim osoby najczęściej praktykujące religijnie (93% wskazań) oraz zatrudnione w sektorze usług (93%), a ponadto robotnicy wykwalifikowani (84%), pracownicy administracyjno-biurowi (83%), osoby o dochodach *per capita* od 751 do 1000 zł (83%), mieszkańcy wsi (81%), badani w wieku od 35 do 44 lat (81%), częściej kobiety niż mężczyźni (80% wobec 71%) – zob. tabele aneksowe.

OSOBISTE DOŚWIADCZENIA ZWIĄZANE Z WYMIAREM SPRAWIEDLIWOŚCI

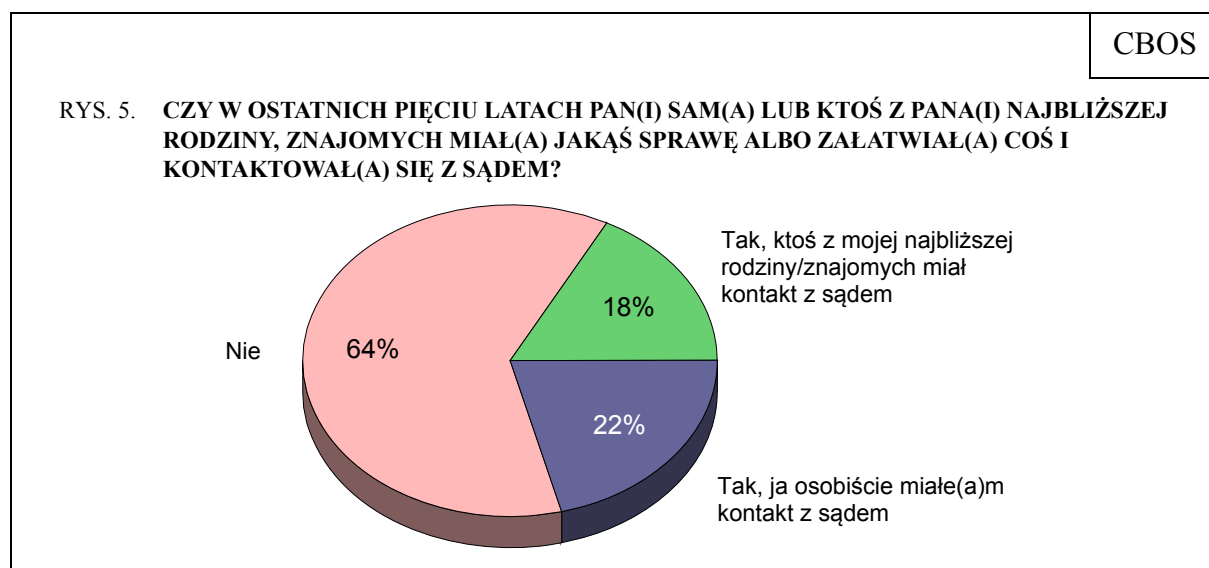
Część Polaków, ze względu na wykonywany przez nich samych lub przez ich bliskich (rodzinę lub znajomych) zawód, może dysponować popartymi doświadczeniem informacjami na temat funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Łącznie prawie co trzeci badany (30%, N=338) deklaruje, że on sam (1,6%, N=19) lub/i ktoś z jego rodziny czy też bliskich znajomych (28,6%, N=324) wykonuje zawód, który w różnym zakresie związany jest z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości, przy czym najczęściej dotyczy to zawodu policjanta.

Tabela 1

Czy Pan(i) lub ktoś z Pana(i) rodziny lub bliskich znajomych jest:	Tak, respondent	Tak, ktoś z rodziny/znajomych respondenta	Nie
	w procentach		
Sędzią	0,3	5,2	94,5
Pracownikiem administracyjnym sądu	0,3	5,3	94,4
Ławnikiem	0,2	3,6	96,2
Adwokatem lub radcą prawnym	0,2	7,8	92,0
Notariuszem	0,0	1,9	98,1
Prokuratorem	0,0	2,5	97,5
Pracownikiem służb więziennych	0,4	4,5	95,1
Policjantem	0,8	17,3	81,9

W ostatnich pięciu latach ponad jedna piąta badanych (22%) miała osobisty kontakt z sądem, natomiast nieco mniejszy odsetek (18%) przyznaje, że doświadczenia takie mieli ich bliscy. Zdecydowana większość respondentów (64%) nie deklaruje ani bezpośrednich, ani też pośrednich kontaktów z sądownictwem.

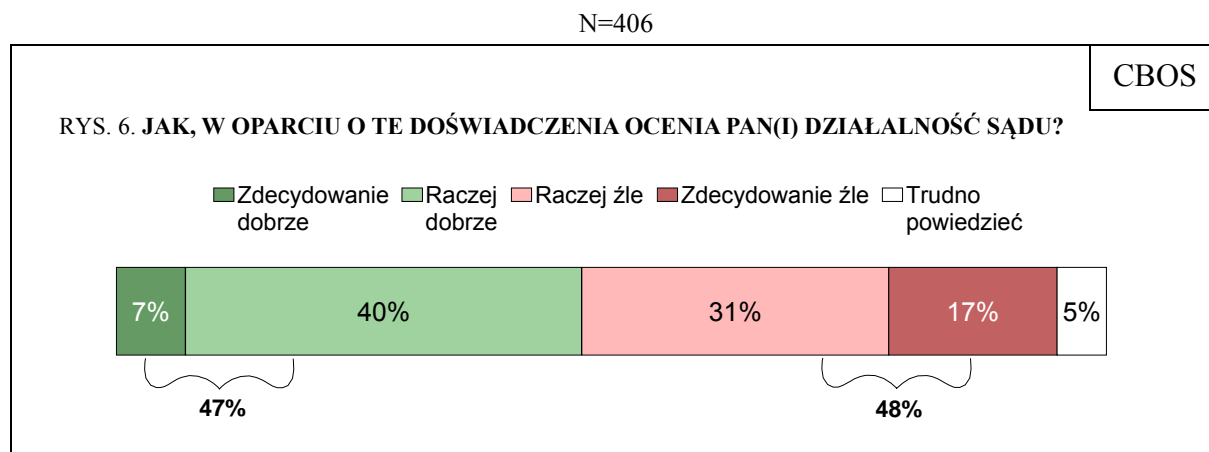
Osobiste kontakty z sądami są tym częstsze, im większa miejscowość zamieszkania respondentów oraz im wyższy poziom ich wykształcenia. Ponadto, jak wynika z deklaracji, z sądami najczęściej mieli styczność przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści z wyższym wykształceniem (41% wskazań), pracownicy średniego szczebla (39%), osoby o najwyższych dochodach *per capita* (39%) oraz respondenci praktykujący religijnie kilka razy w tygodniu (36%). Zupełny brak kontaktów z sądami deklarują przede wszystkim rolnicy (79% wskazań), robotnicy niewykwalifikowani (77%), renciści (74%), uczniowie i studenci (73%), a także badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym (73%) i podstawowym (72%) oraz respondenci mający 65 lat i więcej (73%) – zob. tabele aneksowe.

Sprawy, które najczęściej stanowiły powód kontaktów Polaków z sądami, dotyczyły przede wszystkim kwestii majątkowych. Były to m.in. sprawy spadkowe, związane z dochodzeniem prawa do własności, zwrotu mienia, a także uregulowań prawnych dotyczących nieruchomości itp. (łącznie 32% wskazań). Co czwarty badany, który deklaruje, że on osobiście lub ktoś z bliskich mu osób miał kontakt z sądem, wskazuje na sprawy z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, a więc m.in. dotyczące rozvodu, alimentów, sprawowania opieki nad członkami rodziny itp. (łącznie 24% wskazań). Trzecia w kolejności kategoria spraw, w związku z którymi Polacy kontaktowali się z sądem, to sprawy karne i o wykroczenia (łącznie 17% wskazań), a wśród nich m.in. kwestie dotyczące chuligaństwa, kradzieży, pobicia, wyłudzenia, pomówienia, zniesławienia, a także wypadków samochodowych i wykroczeń drogowych. Mniej więcej co siódmy badany, który miał styczność z sądem (15%), kontaktował się z nim w sprawach z zakresu prawa pracy, ubezpieczeń społecznych i prawa gospodarczego.

Tabela 2

Jakiej sprawy lub jakich spraw dotyczył kontakt z sądem?	N=406
Sprawy z zakresu praw majątkowych	32%
Sprawa spadkowa	15%
Sprawa o dochodzenie swoich roszczeń, o prawo do własności, zwrot mienia, odszkodowanie itp.	6%
Sprawa dotycząca uregulowań prawnych nieruchomości (podział majątku, wpisy do ksiąg wieczystych itp.)	6%
Sprawa majątkowa - ogólnie	5%
Sprawy z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego	24%
Sprawa rozwodowa, separacja	9%
Sprawa alimentacyjna	6%
Sprawa rodzinna, osobista – ogólnie	6%
Sprawa o sprawowanie opieki nad dziećmi, o widywanie dzieci, uznanie ojcostwa, pozbawienie praw rodzicielskich itp.	2%
Inne (np. o sprawowanie opieki nad dorosłymi członkami rodziny itp.)	1%
Sprawy z zakresu prawa karnego i wykroczeń	17%
Sprawa karna – ogólnie + w związku z konkretnymi przestępstwami: chuligaństwo, kradzieże, pobicia, włamania, wyłudzenia itp.	10%
Sprawa w związku z wykroczeniem drogowym, wypadkiem samochodowym itp.	6%
Sprawa o pomówienie, zniesławienie, zastraszanie	1%
Sprawy z zakresu prawa pracy, ubezpieczeń społecznych i prawa gospodarczego	15%
Sprawa zawodowa – z zakresu prawa pracy	8%
Sprawa z zakresu ubezpieczeń społecznych (dotycząca przyznania renty, wypłaty odszkodowania, naliczania emerytury, przeciwko ZUS itp.)	5%
Sprawa z zakresu prawa gospodarczego	2%
Inne sprawy i okoliczności kontaktu z sądem	16%
Kontakt z sądem w charakterze świadka – bez względu na rodzaj sprawy	7%
Kontakt z sądem ze względu na wykonywany zawód: swój, członków rodziny lub znajomych	1%
Sprawa dotycząca konfliktu sąsiedzkiego, stosunków międzyludzkich itp. – ogólnie	2%
Pozostałe sprawy – konkretne i niesprecyzowane	6%
Odmowa odpowiedzi	8%

Oceny działań sądu wystawiane przez Polaków w oparciu o ich doświadczenia są bardzo zróżnicowane. Niemal identyczny odsetek stanowią respondenci zadowoleni z tych działań (47%) co niezadowoleni (48%), przy czym odsetek zdecydowanie zadowolonych w porównaniu ze zdecydowanie niezadowolonymi jest ponad dwukrotnie niższy (7% wobec 17%).

Zadowolenie z działalności sądu stosunkowo najczęściej wyrażają osoby, które kontaktowały się z nim w sprawach dotyczących praw majątkowych (56% zadowolonych i 41% niezadowolonych), natomiast najgorzej działalność sądu oceniana jest przez tych, którzy mieli z nim styczność w związku ze sprawami z zakresu prawa pracy, ubezpieczeń społecznych i prawa gospodarczego (43% zadowolonych i 54% niezadowolonych), z zakresu prawa karnego i wykroczeń (37% zadowolonych i 56% niezadowolonych), a zwłaszcza przez tych, którzy odmówili odpowiedzi na pytanie o powód kontaktu z sądem (37% zadowolonych i 63% niezadowolonych).

Tabela 3

Osoby kontaktujące się z sądem w sprawach:	Jak, w oparciu o te doświadczenia ocenia Pan(i) działalność sądu?				
	Zdecydowa- nie dobrze	Raczej dobrze	Raczej źle	Zdecydowa- nie źle	Trudno powiedzieć
	w procentach				
– z zakresu praw majątkowych	8	48	28	13	3
– z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego	12	35	25	19	10
– z zakresu prawa karnego i wykroczeń	6	31	27	29	7
– z zakresu prawa pracy, ubezpieczeń społecznych i prawa gospodarczego	3	40	34	20	3
Wskazujące inne sprawy i okoliczności kontaktu z sądem	3	43	36	11	7
Odmawiające odpowiedzi na pytanie	0	37	50	13	0

Ci, którzy w oparciu o doświadczenia (własne lub osób bliskich) negatywnie ocenili działalność sądu (N=193), najczęściej narzekali na przewlekłość postępowania i opieszałość sądu (51% odpowiedzi). Dużo rzadziej jako przyczynę niezadowolenia podawano niesatysfakcjonującą decyzję sądu (14%), niedostateczne rozpoznanie sprawy (10%), stronniczość (10%) i niekompetencję sędziów (9%) oraz zbyt skomplikowane procedury związane z postępowaniem (8%). Nieliczni wskazywali w tym kontekście na problem złego traktowania obywateli w sądach (5%), nieskuteczność podejmowanych przez sądy działań (4%), korupcję wśród sędziów (4%), wysokie koszty postępowania (4%), a także pozostawiający wiele do życzenia poziom zaangażowania w sprawę (1%) oraz niestosowanie się przez sędziów do obowiązujących procedur (1%).

Tabela 4

Przyczyny niezadowolenia z działalności sądu	N=193
Przewlekłość postępowania, opieszałość sądu	51%
Niesatysfakcjonująca decyzja sądu, wydanie niesprawiedliwego wyroku	14%
Brak obiektywizmu sędziiego, stronniczość	10%
Niedostateczne rozpoznanie sprawy, wydawanie wyroków na podstawie niewystarczającego materiału dowodowego, pośpiech, brak możliwości obrony	10%
Niekompetencja sędziów	9%
Zbyt skomplikowane procedury, biurokracja, zła organizacja pracy	8%
Złe traktowanie obywateli, lekceważenie, nadużywanie władzy	5%
Nieskuteczność podjętych działań	4%
Podejrzenie korupcji	4%
Zbyt wysokie koszty postępowania	4%
Niesatysfakcjonujące zaangażowanie sądu w sprawę	1%
Niestosowanie procedur przez sędziów	1%
Ogólny brak zadowolenia z działalności sądu - bez podania konkretnych przyczyn	1%
Inne kwestie	4%
Trudno powiedzieć	2%
Odmowa odpowiedzi	4%

Bez względu na rodzaj sprawy, w jakiej respondenci kontaktowali się z sądem, podstawowym zarzutem pod adresem wymiaru sprawiedliwości jest opieszałość sędziów i przewlekłość postępowań, przy czym najrzadziej zarzut ten wysuwają osoby, których styczność z sądem dotyczyła postępowania w zakresie prawa karnego i wykroczeń. Osoby te z kolei częściej niż pozostałe zarzucają sędziom wydawanie niesprawiedliwych wyroków oraz niedostateczne rozpoznawanie spraw. Badani kontaktujący się z sądem w kwestiach z zakresu praw majątkowych najczęściej narzekają na przewlekłość postępowań, a w dalszej kolejności na zbyt skomplikowane procedury. Z kolei ci, których styczność z sądem dotyczyła postępowań z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego wśród zarzutów

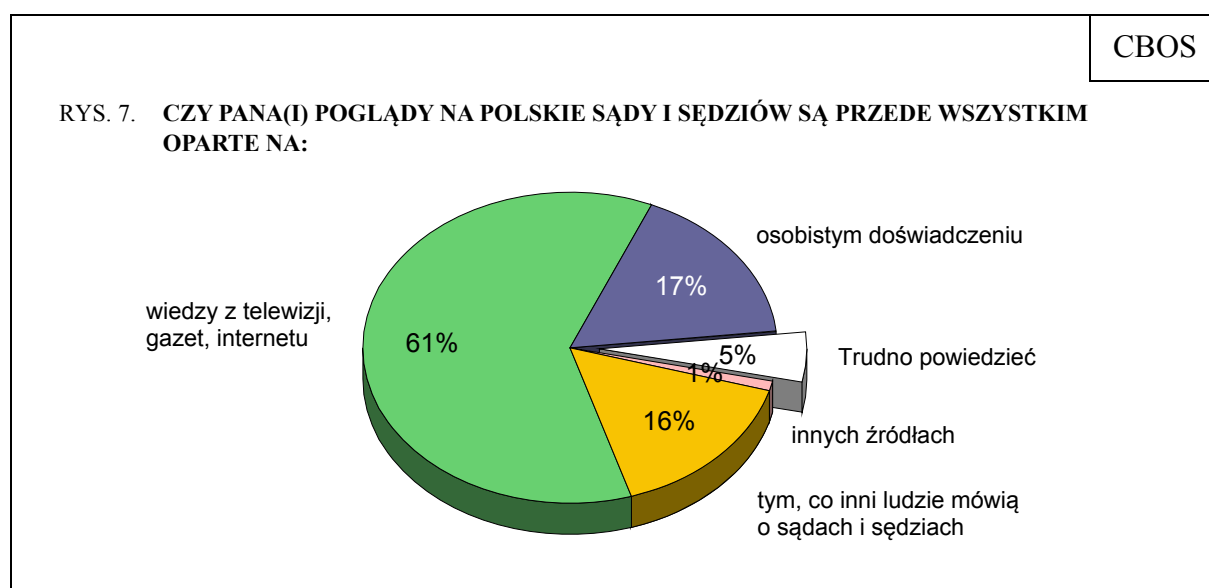
stosunkowo częściej niż reszta wymieniają stronniczość sędziów. Ci, których kontakt z sądem dotyczył spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, mówiąc o przyczynach niezadowolenia z pracy sądu relatywnie często wskazują na wydawanie niesprawiedliwych wyroków i złe traktowanie obywateli.

Tabela 5

Przyczyny niezadowolenia z działalności sądu	Odsetki wskazań osób:					
	kontaktujących się z sądem w sprawach z zakresu:				wskazujących inne sprawy i okoliczności kontaktu z sądem	odmawiających odpowiedzi na pytanie o przyczynę kontaktu z sądem
	praw majątkowych	prawa rodzinnego i opiekuńczego	prawa karnego i wykroczeń	prawa pracy, ubezpieczeń społecznych i prawa gospodarczego		
	N=70	N=61	N=46	N=41	N=41	N=23
Przewlekłość postępowania, opieszałość sądu	66	56	30	63	58	10
Zbyt skomplikowane procedury, biurokracja, zła organizacja pracy	15	7	0	2	21	0
Złe traktowanie obywateli, lekceważenie, nadużywanie władzy	3	8	2	12	9	7
Niesatysfakcjonujące zaangażowanie sądu w sprawę	0	2	2	0	3	0
Niekompetencja sędziów	5	11	4	11	5	22
Niestosowanie procedur przez sędziów	2	0	4	0	0	0
Niedostateczne rozpoznanie sprawy, wydawanie wyroków na podstawie niewystarczającego materiału dowodowego, pośpiech, brak możliwości obrony	5	13	18	9	3	10
Brak obiektywizmu sędziego, stronniczość	8	19	16	3	3	21
Niesatysfakcjonująca decyzja sądu, wydanie niesprawiedliwego wyroku	12	11	26	16	7	7
Podjęcie korupcji	11	3	9	0	0	0
Nieskuteczność podjętych działań	3	5	5	2	9	5
Zbyt wysokie koszty postępowania	6	10	0	0	4	0
Ogólny brak zadowolenia z działalności sądu - bez podania konkretnych przyczyn	0	0	3	0	0	8
Inne kwestie	2	5	5	0	11	0
Trudno powiedzieć	0	2	2	2	3	0
Odmowa odpowiedzi	0	0	0	3	2	31

ŹRÓDŁA POGLĄDÓW NA TEMAT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Niezbyt częste osobiste doświadczenia Polaków związane z załatwianiem różnego rodzaju spraw sądowych sprawiają, że ich poglądy na temat sądów i sędziów w głównej mierze oparte są – jak się okazuje – na doniesieniach medialnych (61%). Tylko mniej więcej jedna szóstka ankietowanych (17%) przyznaje, że wiedzę na temat sądownictwa czerpie głównie z osobistych doświadczeń i niemal identyczny odsetek (16%) jako podstawowe źródło informacji w tym zakresie wymienia opinie innych ludzi.

We wszystkich grupach społeczno-demograficznych podstawowe źródło wiedzy na temat polskiego sądownictwa stanowią media, przy czym stosunkowo najczęściej swoje poglądy na polskie sądy i sędziów na bazie doniesień medialnych kształtują rolnicy (76% wskazań), robotnicy niewykwalifikowani (76%), renciści (69%) oraz uczniowie i studenci (67%), a ponadto badani w wieku 55–64 lata (69%), praktykujący religijnie kilka razy w tygodniu (69%) oraz uzyskujący najniższe dochody *per capita* (67%).

Własne doświadczenia stanowią podstawowe źródło opinii o sądownictwie w Polsce przede wszystkim dla pracowników średniego (39%) i wyższego szczebla (26%), dla prywatnych przedsiębiorców (29%) oraz pracowników usług (24%), a ponadto dla osób uzyskujących najwyższe dochody *per capita* (28%), nieuczestniczących w praktykach religijnych (29%) oraz deklarujących lewicowe poglądy polityczne (25%).

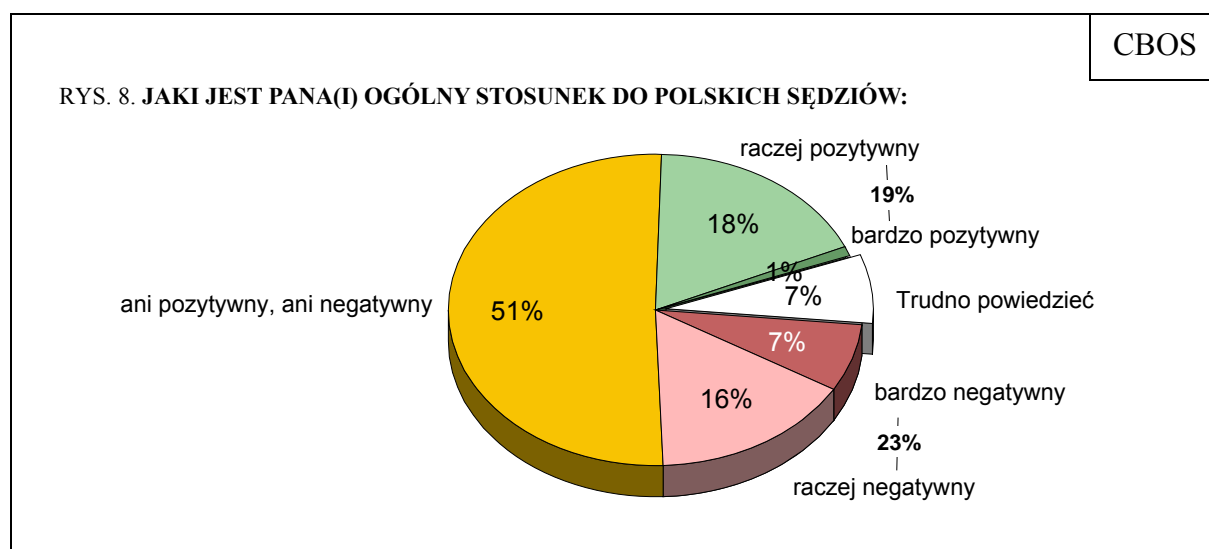
Na bazie doświadczeń i opinii innych ludzi swoje poglądy na temat sądownictwa kształtują głównie najmłodszy ankietowani (26%), w tym uczniowie i studenci (23%),

a ponadto badani o stosunkowo wysokich dochodach (20%), zwłaszcza pracujący na własny rachunek (20%) oraz mieszkańcy największych miast (20%) – zob. tabele aneksowe.

STOSUNEK DO SĘDZIÓW ORAZ OPINIE NA TEMAT NIEZAWISŁOŚCI SĘDZIOWSKIEJ

Respondenci zapytani o ich stosunek do polskich sędziów, w większości (51%) określają go jako ambiwalentny, co – jak można przypuszczać – wynika głównie z raczej ograniczonych doświadczeń w kontaktach z sądami. Niespełna jedna czwarta (23%) ma do sędziów negatywny stosunek, a niemal jedna piąta (19%) pozytywny.

Choć we wszystkich grupach społeczno-demograficznych dominują oceny ambiwalentne, relatywnie najgorzej o polskich sędziach wypowiadają się badani niezadowoleni ze swojej sytuacji materialnej (35% opinii negatywnych), respondenci nieuczestniczący w praktykach religijnych (33%), osoby w wieku 65 lat i starsi (33%), a ze względu na status zawodowy renciści i emeryci (po 31%) – zob. tabele aneksowe.

Jak się okazuje, osobisty kontakt z wymiarem sprawiedliwości praktycznie nie wpływa na stosunek respondentów do polskich sędziów. Osoby, które w ostatnich pięciu latach kontaktowały się z sądem osobiście lub których bliscy mieli taką styczność, minimalnie częściej niż pozostali wypowiadają się o sędziach zarówno pozytywnie, jak i negatywnie. Ci natomiast, którzy stwierdzają brak jakichkolwiek kontaktów z sądami, nieco częściej mają problem z wyrażeniem jednoznacznej opinii.

Tabela 6

Jaki jest Pana(i) ogólny stosunek do polskich sędziów:	Odpowiedzi respondentów			
	mających osobisty kontakt z wymiarem sprawiedliwości		niemających osobistego kontaktu z wymiarem sprawiedliwości	
	w procentach			
bardzo pozytywny	1	20	1	18
raczej pozytywny	19		17	
ani pozytywny ani negatywny	50		51	
raczej negatywny	18	26	16	22
bardzo negatywny	8		6	
trudno powiedzieć	4		9	

W nieco większym stopniu na stosunek do sędziów wpływ ma to, z jakiego źródła badany czerpie wiedzę na temat sądownictwa w Polsce. O ile odsetek opinii pozytywnych jest porównywalny we wszystkich analizowanych grupach, o tyle opinie negatywne istotnie częściej wyrażają osoby opierające swoje poglądy przede wszystkim na osobistych doświadczeniach.

Tabela 7

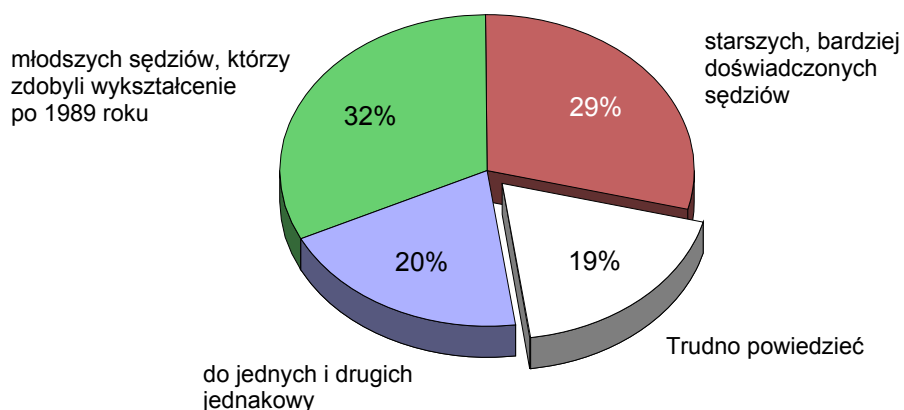
Jaki jest Pana(i) ogólny stosunek do polskich sędziów:	Odpowiedzi respondentów, których poglądy na polskie sądy i sędziów oparte są przede wszystkim na*:					
	osobistym doświadczeniu		wiedzy z mediów		tym, co inni ludzie mówią o sądach i sędziach	
	w procentach					
– bardzo pozytywny	2	19	1	18	0	20
– raczej pozytywny	17		17		20	
– ani pozytywny ani negatywny	44		54		48	
– raczej negatywny	20	34	16	22	17	23
– bardzo negatywny	14		6		6	
Trudno powiedzieć	3		6		9	

* Pominięto „inne źródła” oraz odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Czynnikiem różnicującym stosunek do sędziów jest ich wiek. Opinie w tym względzie, jak się okazuje, są dość mocno podzielone. Minimalnie lepiej postrzegani są młodszy sędziowie, którzy zdobyli wykształcenie po 1989 roku (32%), niż starsi, bardziej doświadczeni (29%). Tylko jedna piąta badanych twierdzi, że w ogólnej ocenie pracy sędziów ich wiek pozostaje bez znaczenia (20%). Podobny odsetek ankietowanych (19%) nie ma zdania na ten temat.

RYS. 9. CZY MA PAN(I) BARDZIEJ POZYTYWNY STOSUNEK DO:

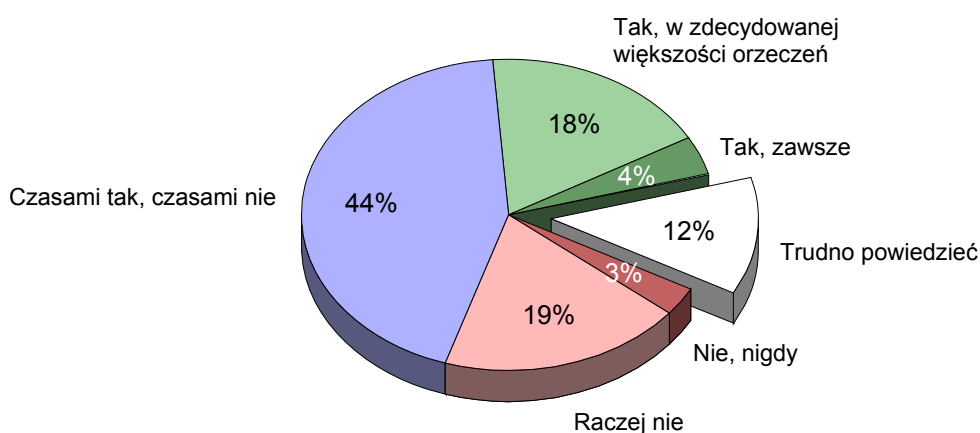
To, czy respondent kontaktował się w ostatnich pięciu latach z wymiarem sprawiedliwości, czy też nie, nie ma wpływu na postrzeganie wieku sędziów jako wyznacznika oceny ich pracy. W obu grupach odsetki tych, którzy z większym uznaniem odnoszą się do pracy starszych, doświadczonych sędziów, jak i tych, którzy bardziej pozytywnie wypowiadają się o młodszych sędziach, niemal się równoważą.

Tabela 8

Czy ma Pan(i) bardziej pozytywny stosunek do:	Odpowiedzi respondentów	
	mających kontakt z wymiarem sprawiedliwości	niemających kontaktu z wymiarem sprawiedliwości
	w procentach	
– starszych, bardziej doświadczonych sędziów	31	29
– młodszych sędziów, którzy zdobyli wykształcenie po 1989 roku	34	30
– do jednych i drugich jednakowy	18	21
Trudno powiedzieć	17	20

Dość mocno podzielone są również opinie na temat niezawisłości sędziowskiej, stanowiącej konstytucyjną zasadę wymiaru sprawiedliwości. Jedynie czterech na stu badanych sędzi, że sędziowie w Polsce orzekając wyroki nie podlegają żadnym naciskom z zewnątrz. Niespełna jedna piąta ankieterowanych (18%) nie ma co prawda takiej pewności, jednak twierdzi, że sytuacja taka ma miejsce w przypadku zdecydowanej większości orzeczeń. Ponad dwie piąte respondentów (44%) ma natomiast mieszane odczucia w tym względzie – twierdzą oni, że z niezawisłością sędziów różnie bywa. Więcej niż co piąty dorosły Polak (łącznie 22%) nie wierzy w niezawisłość sędziów, sugerując, że orzekane przez nich wyroki zazwyczaj (19%) lub zawsze (3%) nie są niezależne.

RYS. 10. CZY, PANA(I) ZDANIEM, SĘDZIOWIE W POLSCE W ORZEKANIU WYROKÓW SĄ NIEZAWIŚLI, TZN. NIE PODLEGAJĄ ŻADNYM NACISKOM Z ZEWNĄTRZ?

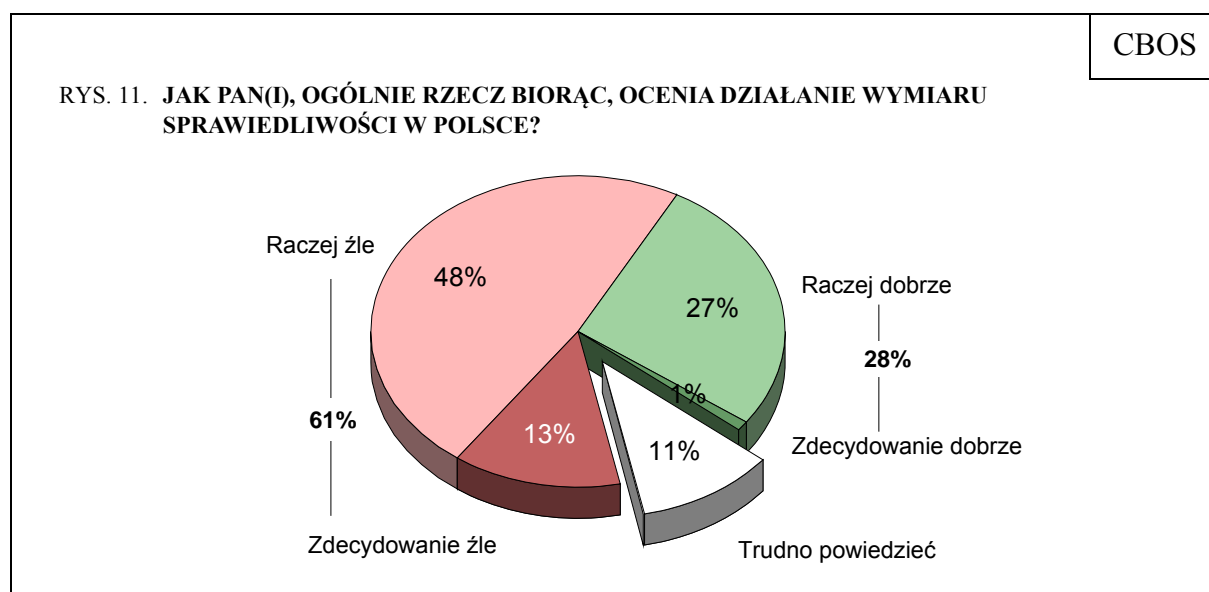
Wprawdzie bez względu na podstawowe źródło informacji na temat funkcjonowania polskich sądów przeważają opinie, iż niezawisłość sędziowska nie stanowi reguły i różnie z nią bywa, to okazuje się, że osoby, które swoje poglądy na temat sądów i sędziów kształtują głównie w oparciu o osobiste doświadczenia, istotnie częściej niż pozostali wierzą, że w orzekaniu większości wyroków sędziowie pozostają niezależni. Stosunkowo największym sceptycyzmem w tym względzie cechują się ci, których ocena funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w Polsce opiera się głównie na tym, co inni ludzie mówią o sądach i sędziach.

Tabela 9

Czy, Pana(i) zdaniem, sędziowie w Polsce w orzekaniu wyroków są niezawisli, tzn. nie podlegają żadnym naciskom z zewnątrz?	Odpowiedzi respondentów, których poglądy na polskie sądy i sędziów oparte są przede wszystkim na:					
	osobistym doświadczeniu		wiedzy z mediów		tym, co inni ludzie mówią o sądach i sędziach	
	w procentach					
Tak, zawsze	5	30	3	20	5	17
Tak, w zdecydowanej większości orzeczeń	25		17		12	
Czasami tak, czasami nie	36		46		49	
Raczej nie	24	27	19	22	23	26
Nie, nigdy	3		3		3	
Trudno powiedzieć	7		12		8	

OGÓLNE OCENY WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Ogólne oceny funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w Polsce są na ogół negatywne (61% wskazań), w tym co siódmy badany (13%) twierdzi, że system ten działa zdecydowanie źle. Tylko nieco ponad jedna czwarta respondentów (łącznie 28%) wystawia mu ocenę pozytywną, przy czym jedynie nieliczni (1%) uważają, że wymiar sprawiedliwości działa zdecydowanie dobrze.

Co istotne, działalność wymiaru sprawiedliwości oceniana jest dziś zdecydowanie gorzej niż ponad pięć lat temu. Od kwietnia 2007 roku odsetek negatywnych opinii wzrósł aż o 20 punktów procentowych (z 41% do 61%), natomiast liczba badanych zadowolonych z funkcjonowania tej sfery działalności państwa zmniejszyła się z 46% do 28%. Jednak mimo istotnych spadków obecne oceny są ciągle lepsze niż odnotowane w październiku 2005 roku.

Tabela 10

Jak Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, ocenia działanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	X 2005		IV 2007		XII 2012	
	w procentach					
Zdecydowanie dobrze	1	22	4	46	1	28
Raczej dobrze	21		42		27	
Raczej źle	45	69	32	41	48	61
Zdecydowanie źle	24		9		13	
Trudno powiedzieć	9		13		11	

Ze stosunkowo największą aprobatą działalność wymiaru sprawiedliwości spotyka się wśród uczniów i studentów (40% opinii pozytywnych), robotników wykwalifikowanych (36%) oraz wśród osób w wieku od 25 do 34 lat (35%), natomiast najbardziej krytyczni w ocenie jego działań są pracownicy usług (73% opinii negatywnych), badani niepraktykujący religijnie (73%), osoby źle oceniające swoją sytuację materialną (71%) oraz mieszkańcy dużych, aczkolwiek nie największych miast – liczących od 101 do 500 tys. ludności (70%) – zob. tabele aneksowe.

Niezadowolone z działalności wymiaru sprawiedliwości przeważa we wszystkich elektoratach głównych partii politycznych, przy czym najbardziej krytycznie odnoszą się wobec niej osoby niezainteresowane udziałem w ewentualnych wyborach parlamentarnych oraz potencjalni wyborcy PiS. Stosunkowo najmniej zastrzeżeń mają natomiast zwolennicy SLD.

Tabela 11

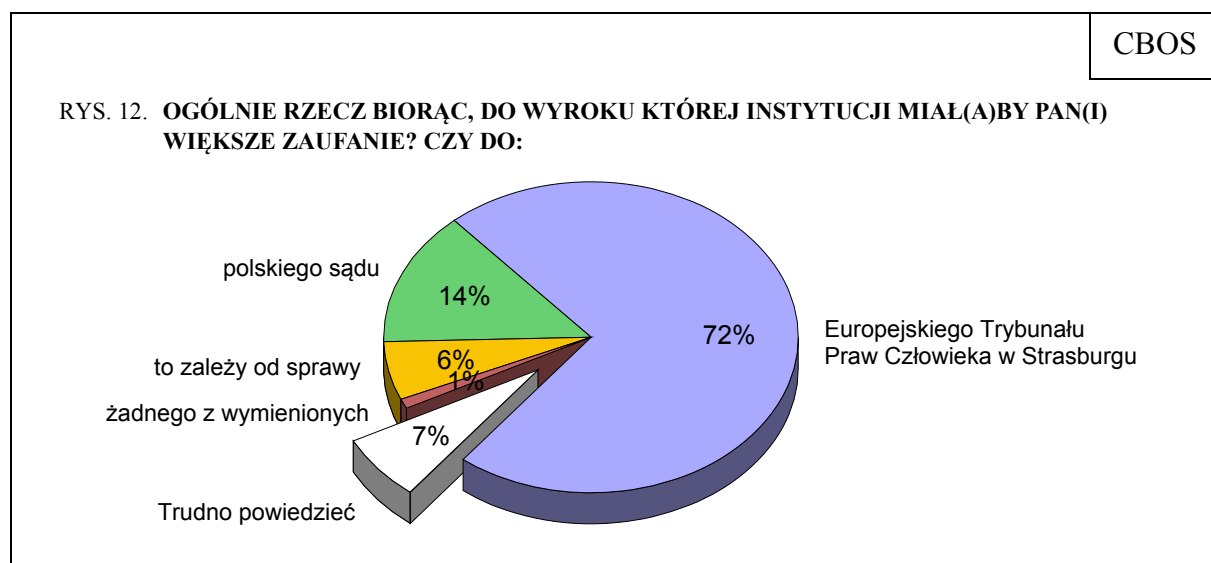
Jak Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, ocenia działanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce?	Elektoraty:									
	PO		PiS		PSL		SLD		Niegłosujący	
	w procentach									
Zdecydowanie dobrze	1	35	1	28	0	35	0	41	1	22
Raczej dobrze	34		27		35		41		21	
Raczej źle	47	53	49	64	40	55	32	49	47	66
Zdecydowanie źle	6		15		15		17		19	
Trudno powiedzieć	12		8		11		10		12	

Jedynie w minimalnym stopniu oceny funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości różnicuje fakt kontaktowania się respondentów z sądami. Co ciekawe, osoby, które w ostatnich latach miały takie doświadczenia (osobiście lub za pośrednictwem rodziny czy też bliskich znajomych), wystawiają nieco lepsze oceny niż ci, którzy z sądami w ostatnich pięciu latach nie mieli do czynienia. Może to sugerować, że stereotypowy wizerunek wymiaru sprawiedliwości w Polsce jest nieco gorszy, niż wynika to z faktycznych doświadczeń Polaków.

Tabela 12

Jak Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, ocenia działanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce?	Odpowiedzi respondentów			
	mających kontakt z wymiarem sprawiedliwości		niemających kontaktu z wymiarem sprawiedliwości	
	w procentach			
Zdecydowanie dobrze	1	31	1	26
Raczej dobrze	30		25	
Raczej źle	47	62	48	61
Zdecydowanie źle	15		13	
Trudno powiedzieć	7		13	

Negatywne opinie na temat sądownictwa w Polsce sprawiają, że w kontekście międzynarodowego wymiaru sprawiedliwości zaufanie do orzecznictwa sądów krajowych jest wyraźnie ograniczone. I tak blisko trzy czwarte badanych (72%) deklaruje większe zaufanie do wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jedynie co siódmy badany (14%) bardziej ufa sądom polskim, zaś nieliczni (6%) mają w tej kwestii zróżnicowane opinie – w zależności od sprawy, jakiej dotyczy orzecznictwo.

Również w tym zakresie opinie Polaków w pewnym stopniu zróżnicowane są ze względu na wcześniejsze doświadczenia dotyczące kontaktów z sądem. O ile opinie osób, które nie miały takiego kontaktu oraz tych, które go miały i są z niego zadowolone, praktycznie się nie różnią, o tyle osoby kontaktujące się w ostatnich latach z sądem i w oparciu o te doświadczenia negatywnie oceniające jego działalność, ze znacznie większym zaufaniem niż pozostali odnoszą się do orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, a z mniejszym do wyroków polskich sądów.

Tabela 13

Ogólnie rzecz biorąc, do wyroku której instytucji miał(a)by Pan(i) większe zaufanie? Czy do:	Odpowiedzi respondentów		
	mających kontakt z wymiarem sprawiedliwości i zadowolonych z tego kontaktu	mających kontakt z wymiarem sprawiedliwości i niezadowolonych z tego kontaktu	niemających kontaktu z wymiarem sprawiedliwości
	w procentach		
Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu	71	84	70
polskiego sądu	16	6	15
to zależy od sprawy	5	5	7
żadnego z wymienionych	2	1	1
Trudno powiedzieć	6	4	8

NEGATYWNA STRONA DZIAŁALNOŚCI WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI W POLSCE

Zdaniem przytłaczającej większości dorosłych Polaków (84% wskazań) najważniejszym problemem wymiaru sprawiedliwości w Polsce jest przewlekłość postępowań sądowych. W dalszej kolejności do negatywnych stron funkcjonowania sądownictwa w Polsce zalicza się notoryczne opóźnienia rozpraw (72%), zbyt wysokie koszty (72%) oraz skomplikowane procedury postępowań sądowych (71%). Niespełna dwie trzecie ankietowanych (62%) mówi o niewydolnym systemie przepływu informacji pomiędzy sądami, zaś więcej niż co drugi respondent wskazuje na zbyt niskie kary, jakie są orzekane za popełniane przestępstwa (60%), złą organizację pracy w sądach (59%), wydawanie wyroków na podstawie niekompletnego materiału dowodowego (58%) oraz korupcję wśród sędziów (54%). Nieco rzadziej zarzucany jest zbyt niski poziom informatyzacji w polskich sądach (48%), złe traktowanie obywateli (48%), a także niekompetencja sędziów (41%) oraz nieprzestrzeganie przez nich obowiązujących procedur (42%). Co trzeci ankietowany do minusów działalności sądownictwa zalicza nepotyzm przy wyborze ławników (34%) oraz nadużywanie przez sądy tzw. tymczasowego aresztowania (34%). Co jednak ciekawe, podobny odsetek respondentów (31%) uważa, że ten środek prewencji stosowany jest zbyt rzadko. Istotnie rzadziej jako problem wymiaru sprawiedliwości w Polsce uznaje się braki kadrowe wśród sędziów (28%) i w administracji sądowej (23%), orzekanie przez sądy zbyt wysokich kar za przestępstwa (14%) oraz zbyt niskie zarobki sędziów (7%).

Tabela 14

Czy, Pana(i) zdaniem, do problemów związanych z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości w Polsce można zaliczyć:	Zdecydo- wanie tak	Raczej tak	TAK	Raczej nie	Zdecydo- wanie nie	NIE	Trudno powiedzieć	Średnia 1-4*
	w procentach							
- przewlekłość postępowań sądowych	46	38	84	3	1	4	12	3,47
- notoryczne opóźnienia rozpraw	33	39	72	9	1	10	18	3,27
- zbyt wysokie koszty związane z postępowaniem sądowym	28	44	72	8	1	9	19	3,22
- zbyt skomplikowane procedury postępowań sądowych	30	41	71	8	1	9	20	3,26
- niewydolny system przeływu informacji pomiędzy sądami	24	38	62	9	1	10	28	3,18
- orzekanie zbyt niskich kar za przestępstwa	22	38	60	17	2	19	21	3,01
- złą organizację pracy w sądach	20	39	59	12	2	14	27	3,07
- wydawanie przez sędziów wyroków na podstawie niewystarczającego materiału dowodowego	17	41	58	15	1	16	26	3,00
- korupcję wśród sędziów	19	35	54	15	2	17	29	3,00
- zbyt niski poziom informatyzacji w sądach	14	34	48	19	3	22	30	2,86
- złe traktowanie obywateli	15	33	48	25	3	28	24	2,79
- naruszanie przez sędziów przepisów w stosowaniu procedur	11	31	42	19	2	21	37	2,82
- niekompetencję sędziów	11	30	41	28	3	31	28	2,68
- nepotyzm przy wyborze ławników	10	24	34	20	3	23	43	2,72
- nadużywanie tzw. tymczasowego aresztowania	10	24	34	31	5	36	30	2,55
- zbyt rzadkie stosowanie tzw. tymczasowego aresztowania	8	23	31	31	7	38	31	2,46
- niewystarczającą liczbę sędziów	7	21	28	32	10	42	30	2,34
- braki kadrowe w administracji sądowej	5	18	23	33	10	43	34	2,28
- orzekanie zbyt wysokich kar za przestępstwa	3	11	14	49	16	65	21	2,01
- zbyt niskie zarobki sędziów	2	5	7	35	29	64	29	1,73

* 1= zdecydowanie nie, 4=zdecydowanie tak, pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Zarzuty kierowane pod adresem wymiaru sprawiedliwości w większości przypadków nie różnią się istotnie wśród respondentów kontaktujących się w ostatnich latach z sądami oraz niemających takich doświadczeń. Różnice dotyczą oceny takich zjawisk jak nadużywanie tymczasowego aresztowania, orzekanie zbyt niskich kar za przestępstwa, korupcja, naruszanie przepisów w stosowaniu procedur oraz zbyt wysokie koszty związane z postępowaniem sądowym. W tych przypadkach obiegowe opinie są istotnie bardziej krytyczne niż wynikające z rzeczywistych doświadczeń. Z kolei respondenci, którzy w ostatnich pięciu latach mieli możliwość oglądu sytuacji w polskich sądach na podstawie doświadczeń własnych lub osób najbliższych, istotnie częściej niż pozostali jako problemy sądownictwa wskazują przewlekłość postępowań, orzekanie zbyt wysokich kar za przestępstwa oraz niewystarczającą liczbę sędziów.

Tabela 15

Czy, Pana(i) zdaniem, do problemów związanych z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości w Polsce można zaliczyć:	Średnia na skali 1–4** dla:		Różnica średnich
	respondentów mających kontakt z wymiarem sprawiedliwości	respondentów niemających kontaktu z wymiarem sprawiedliwości	
– nadużywanie tzw. tymczasowego aresztowania	2,41	2,64	–0,23 ***
– orzekanie zbyt niskich kar za przestępstwa	2,89	3,07	–0,18 ***
– korupcję wśród sędziów	2,91	3,07	–0,16 ***
– naruszanie przez sędziów przepisów w stosowaniu procedur	2,74	2,88	–0,14 ***
– zbyt wysokie koszty związane z postępowaniem sądowym	3,15	3,26	–0,11 **
– złe traktowanie obywateli	2,74	2,82	–0,08
– niekompetencję sędziów	2,66	2,71	–0,05
– nepotyzm przy wyborze ławników	2,69	2,74	–0,05
– wydawanie przez sędziów wyroków na podstawie niewystarczającego materiału dowodowego	2,98	3,02	–0,04
– złą organizację pracy w sądach	3,07	3,06	0,01
– zbyt skomplikowane procedury postępowań sądowych	3,27	3,25	0,02
– zbyt niski poziom informatyzacji w sądach	2,87	2,85	0,02
– zbyt niskie zarobki sędziów	1,75	1,72	0,03
– notoryczne opóźnienia rozpraw	3,28	3,25	0,03
– niewydolny system przepływu informacji pomiędzy sądami	3,21	3,17	0,04
– zbyt rzadkie stosowanie tzw. tymczasowego aresztowania	2,49	2,44	0,05
– braki kadrowe w administracji sądowej	2,33	2,25	0,08
– przewlekłość postępowań sądowych	3,52	3,44	0,08 **
– orzekanie zbyt wysokich kar za przestępstwa	2,06	1,97	0,09 **
– niewystarczającą liczbę sędziów	2,46	2,27	0,19 ***

* 1= zdecydowanie nie, 4=zdecydowanie tak, pominięto odpowiedzi 'trudno powiedzieć'

** Różnica średnich istotna na poziomie $\leq 0,05$; ***Różnica średnich istotna na poziomie $\leq 0,01$

Hierarchia stworzona na podstawie wskazywanych przez respondentów trzech, ich zdaniem, najważniejszych problemów wymiaru sprawiedliwości różni się nieco od hierarchii, w której każdy z problemów oceniany był z osobna. Jednak pierwsza pozycja pozostaje ta sama: aż połowa badanych wśród trzech najważniejszych spraw wpływających na negatywny wizerunek sądów wymienia przewlekłość toczących się postępowań (49%). Niespełna jedna trzecia respondentów wskazuje na zbyt skomplikowane procedury, które towarzyszą postępowaniom sądowym (30%), a mniej więcej jedna czwarta na korupcję wśród sędziów (25%) oraz na orzekanie przez nich zbyt łagodnych kar za popełniane przestępstwa (23%). Do stosunkowo często akcentowanych zarzutów należą również: zbyt wysokie koszty związane z postępowaniem sądowym (17%), nagminne opóźnienia rozpraw (17%), orzekanie wyroków na podstawie niewystarczającego materiału dowodowego (16%), niewydolny system przepływu informacji między sądami (16%) oraz zła organizacja pracy w tych instytucjach (14%) – patrz rys. 13.

Porządek diagnozowanych przez Polaków problemów wymiaru sprawiedliwości różni się nieco w zależności od tego, co stanowi podstawowe źródło ich informacji na temat sądownictwa w kraju. Jednak bez względu na to, czym głównie poparte są poglądy respondentów, przewlekłość postępowań sądowych we wszystkich grupach traktowana jest jako podstawowy zarzut. Przede wszystkim jednak wysuwają go osoby, których opinie na temat polskich sądów i sędziów wynikają z osobistych doświadczeń. Respondenci ci także nieco częściej niż pozostali przypisują sędziom przedwczesne wydawanie wyroków, a sądom zarzucają złą organizację pracy, niewłaściwe traktowanie obywateli oraz naruszanie przepisów w stosowaniu procedur. Z kolei ci, których poglądy na temat sądownictwa opierają się w głównej mierze na opiniach wyrażanych przez innych ludzi, częściej niż reszta do problemów wymiaru sprawiedliwości zaliczają zbyt łagodne orzecznictwo, opóźnienia rozpraw, niekompetencję sędziów oraz zbyt niski poziom informatyzacji sądów – patrz tabela 16.

RYS. 13. Z PODANEJ LISTY PROSZĘ WSKAZAĆ TRZY, PANA(I) ZDANIEM, NAJISTOTNIEJSZE PROBLEMY, KTÓRE OBECNIE DOTYCZĄ POLSKIEGO WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

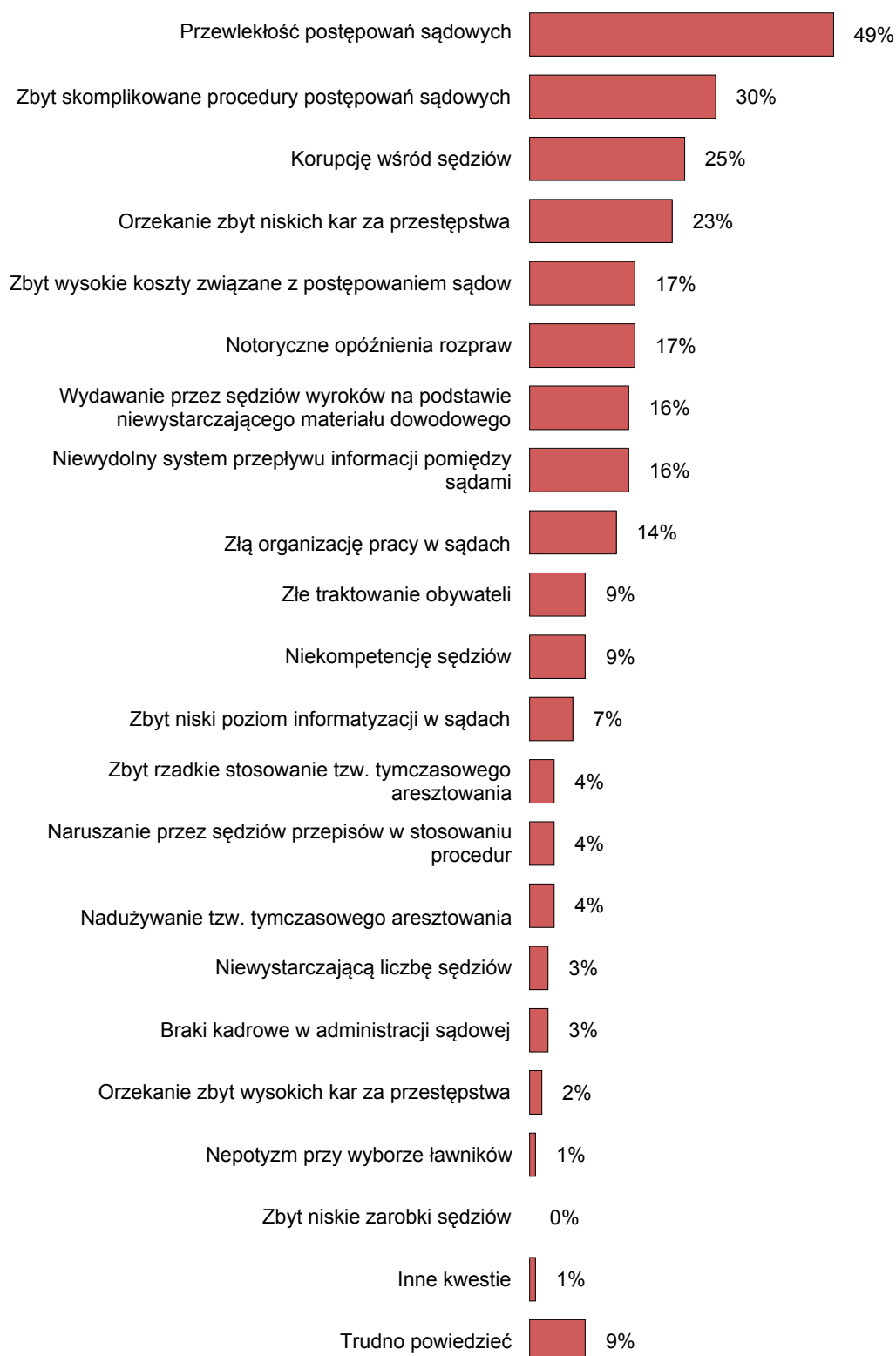

Tabela 16

Z podanej listy proszę wskazać trzy, Pana(i) zdaniem, najistotniejsze problemy, które obecnie dotyczą polskiego wymiaru sprawiedliwości	Odpowiedzi respondentów, których poglądy na polskie sądy i sędziów oparte są przede wszystkim na:		
	osobistym doświadczeniu	wiedzy z telewizji, gazet, internetu	tym, co inni ludzie mówią o sądach i sędziach
	w procentach		
Przewlekłość postępowań sądowych	53	51	46
Zbyt skomplikowane procedury postępowań sądowych	31	30	33
Korupcję wśród sędziów	25	26	25
Orzekanie zbyt niskich kar za przestępstwa	18	25	28
Notoryczne opóźnienia rozpraw	16	17	22
Zbyt wysokie koszty związane z postępowaniem sądowym	17	18	19
Niewydolny system przepływu informacji pomiędzy sądami	18	17	13
Wydawanie przez sędziów wyroków na podstawie niewystarczającego materiału dowodowego	22	16	12
Złą organizację pracy w sądach	19	14	13
Niekompetencję sędziów	8	9	12
Złe traktowanie obywateli	15	8	10
Zbyt niski poziom informatyzacji w sądach	6	7	10
Naruszanie przez sędziów przepisów w stosowaniu procedur	10	3	2
Nadużywanie tzw. tymczasowego aresztowania	5	4	5
Zbyt rzadkie stosowanie tzw. tymczasowego aresztowania	2	4	5
Braki kadrowe w administracji sądowej	4	3	3
Niewystarczającą liczbę sędziów	5	3	4
Orzekanie zbyt wysokich kar za przestępstwa	4	1	2
Nepotyzm przy wyborze ławników	2	1	2
Zbyt niskie zarobki sędziów	0	0	1
Inne kwestie	1	1	0

W społeczeństwie funkcjonuje dość powszechne przekonanie, że prawo w Polsce jest obecnie mniej rygorystycznie egzekwowane niż kilka lat temu, a kary dla łamiących przepisy są zbyt łagodne. Działalność wymiaru sprawiedliwości pozostawia, w opinii respondentów, wiele do życzenia – jego oceny są zdecydowanie gorsze niż w 2007 roku. Choć obiegowe opinie na temat funkcjonowania sądów i pracy sędziów nierzadko odbiegają od tych, które formułowane są na podstawie osobistych doświadczeń (co czasami może sugerować, że stereotypowy wizerunek wymiaru sprawiedliwości w Polsce jest nieco gorszy niż wynika to

z faktycznych doświadczeń Polaków), to podstawowe zarzuty, wysuwane pod adresem polskiego sądownictwa, zarówno wśród tych, którzy mieli w ostatnich latach kontakt z sądami, jak i tych, którzy nie wykazują takich doświadczeń, są podobne. Narzekania dotyczą przede wszystkim przewlekłości postępowań sądowych, skomplikowanych procedur, korupcji wśród sędziów, orzekania zbyt niskich kar za przestępstwa, wygórowanych kosztów postępowań, notorycznych opóźnień rozpraw, przedwczesnego wydawania wyroków oraz niewydolnego przepływu informacji pomiędzy sądami.

Opracował
Rafał BOGUSZEWSKI